

De Olijfboom

Een olijfboom in kersttijd.

(De olijfboom lijkt zich te verontschuldigen naar de kerstboom.)

Van mij helaas geen dennengeur,
toch adem ik een geur van hoop.
Ook mis ik de prachtige dennenappels,
maar mijn olijven smaken naar meer.
Geen overdaad van licht in mijn takken,
mijn takken zijn als een bron voor licht.
Geen piek in overdaad van pracht,
mijn takken pieken in nieuw leven.

Ook aan de voet van mijn boom,
ligt een wonder voor jouw verborgen.
Wanneer je de inhoud opent en,
ontsnapt aan de verpakking van je leven...
Dan zal het groene goud in mij gaan stromen,
jouw verlichten, heel jouw leven.
Vertel van het wonder van de olijfboom,
deel in een nieuw Gegeven, wonderschoon!

Betekenis

Bovenstaande kerstkaart verwoord symbolisch de eeuwigheidswaardewaarde t.o.v. het kortstondige (aardse) geluk. (Het vertrouwen op eigen rijkdom.) De kerstkaart is misschien wel een knipoog naar het artikel 'De kribbe van mijn hart' (in de rubriek 'Vernieuwend') en onderstreept de door de commercie opgelegde en misleidende romantiek.

Ook de dichter van Psalm 52 (David) benadrukt de eeuwigheidswaarde.

David vergelijkt zichzelf in vers 10 met een olijfboom die zijn blad niet verliest: 'Maar ik ben als een groene olijfboom, die in het huis van God staat: ik vertrouw op de liefde van God voor altijd en voor eeuwig.' Deze psalm blijkt anno 2025 hoogst actueel. Het huis van David (Israël) dat Gods goede naam verwacht. Vertrouwend op deze verwachting (vers 11) is Israël gesterkt wetende dat de leugen boven de waarheid en een bedrieglijke tong zullen uitlopen op de dood van de vijanden van Israël. (vers 7) In een andere Psalm wordt het leven van de mens die God vreest, op de volgende wijze beschreven: 'Gelukkig de man die ontzag kent voor de Heer, en de wegen van de Heer bewandelt. Van de vruchten van je arbeid zul je leven, je zult gelukkig zijn en het zal goed met je gaan.

Je vrouw is een vruchtbare wingerd die bloeit binnen in je huis, je kinderen staan rond de tafel geschaard als jonge olijfbomen' (Ps. 128:1-3).

Wat een schitterende verwijzing naar 1 Koningen 8:29a: "zodat uw ogen dag en nacht geopend zijn over dit huis, de plaats waarvan Gij gezegd hebt: "mijn naam zal aldaar zijn."

Dat is wat wij elkaar mogen toebidden, AMEN!

Hierna volgen enkele verwijzingen naar de Olijfboom in de bijbel:

De Olijfbboom

“De adem van de geur van hoop” uit de kerstkaart is het eerste teken van leven dat de duif na de zondvloed in zijn snavel mee terug brengt naar de ark van Noach. Het is een vers olijfbblad – een teken van vrede en van een nieuw begin op aarde (Gen. 8:11). Met Noach stellen wij ons vertrouwen op de Heere;

“Nam ik de vleugels van de dageraad, woonde ik aan het einde van de zee, ook daar zou Uw hand mij leiden en Uw rechterhand mij vasthouden.” (Ps. 139:9-10.)

“De HEERE nu is het Die voor u uit gaat. Hij zal met u zijn.”
Gods Geest (de duif) gaat ons vooruit, wij mogen volgen!

Een citaat uit Theologie.nl:

Olijfbomen werden als uiterst waardevol beschouwd. Dat wordt geïllustreerd in een fraaie parabel in het bijbelboek Richteren: ‘Eens gingen de bomen eropuit om iemand tot koning te zalven. Ze vroegen aan de olijfboom: “Wilt u koning over ons worden?” Maar de olijfboom antwoordde: “Moet ik dan ophouden met mijn olie geven, waar goden en mensen mij om eren en moet ik boven de andere bomen gaan zweven?”’ (Richt. 9:8-9). Het is veelzeggend dat de olijfboom het eerst benaderd wordt. Daarna komen achtereenvolgens de vijgenboom en de wijnstok aan de beurt. Ook zij weigeren koning te worden. Uiteindelijk geeft de doornstruik een positief antwoord (Richt. 9:10-15).

<https://www.kingcomments.com/nl/bijbelstudies/Ri/9>

Zacharias 4:11

11 Vervolgens vroeg ik aan de engel: ‘En die twee olijfbomen links en rechts van de lampenstandaard, wat betekenen die?’

12 En ik voegde eraan toe: ‘Wat betekenen die twee olijftakken waaruit door twee gouden buisjes de gouden olie vloeit?’

13 ‘Weet je dat niet?’ vroeg hij. ‘Nee, heer,’ antwoordde ik,

14 en hij zei: ‘Dat zijn de twee gezalfden, die naast de Heer van de hele aarde staan.

Het gaat hier over twee gezalfden. In Israël werden zowel de koningen als de priesters gezalfd. We kunnen dus denken aan een koning en een priester. Dat zijn dus priester Jozua en koning Zerubbabel. Zij zijn degenen die de verantwoordelijkheid hebben om de olie naar de kandelaar toe te voeren. Dat betekent dus dat zij instrumenten van de Heilige Geest zijn. Het feit dat zij

naast de Heer van de hele aarde staan geeft aan dat daar de bron van de olie aan is ontleend.

Uit de beschrijving blijkt dat het hier niet ging om hele bomen, maar twee olijftakken van de bomen, die symbool staan voor koninklijke en priesterlijke ambten. Een koning mocht geen priesterambt bekleden onder het Levitische priesterschap. Maar deze samenwerking tussen priester Jozua en koning Zerubbabel is een prachtig beeld van de komende Messias (= Gezalfde) in Wie deze beiden ambten verenigd zijn, naar de orde van Melchizedek. Hij wordt de Spruit genoemd in Zacharia 6:12. Hiervan wordt gezegd:

"Ja, hij zal de tempel des Heren bouwen en hij zal met majesteit bekleed zijn en als heerser zitten op zijn troon; en hij zal priester zijn op zijn troon; heilzaam overleg zal er tussen hen beiden zijn." Zach. 6:13b NBG. Het hele artikel is te lezen door te klikken op deze link:

<https://www.jair-bijbelstudies.nl/bijbelstudies-profeten-psalmen-en-geschriften/zacharia-4-de-gouden-kandelaar-en-de-twee-olijfbomen>

De Olijfbboom

Romeinen 11:17-26

17. Als nu enige van die takken afgerukt zijn, en u, die een wilde olijfbboom bent, in hun plaats bent geënt en mede deel hebt gekregen aan de wortel en de vettigheid van de olijfbboom,
18. beroem u dan niet tegenover de takken. En als u zich beroemt: U draagt de wortel niet, maar de wortel u.
19. U zult dan zeggen: De takken zijn afgerukt, opdat ik zou worden geënt.
20. Dat is waar. Door ongeloof zijn zij afgerukt en u staat door het geloof. Heb geen hoge dunk van uzelf, maar vrees.
21. Want als God de natuurlijke takken niet gespaard heeft, dan is het ook mogelijk dat Hij u niet spaart.
22. Zie dan de goedertierenheid en de strengheid van God: strengheid over hen die gevallen zijn, over u echter goedertierenheid, als u in de goedertierenheid blijft. Anders zult ook u afgehouden worden.
23. En ook zij zullen, als zij niet in het ongeloof blijven, geënt worden, want God is machtig hen opnieuw te enten.
24. Want als u afgehouden bent uit de olijfbboom die van nature wild was, en tegen de natuur in op de tamme olijfbboom geënt bent, hoeveel te meer zullen zij die natuurlijke takken zijn, geënt worden op hun eigen olijfbboom.
25. Want ik wil niet, broeders, dat u geen weet hebt van dit geheimenis (opdat u niet wijs zou zijn in eigen oog), dat er voor een deel verharding over Israël is gekomen, totdat de volheid van de heidenen is binnengegaan.
26. En zo zal heel Israël zalig worden, zoals geschreven staat: De Verlosser zal uit Sion komen en zal de goddeloosheden afwenden van Jakob.

Jeep van der Schoot schrijft hierover:

In Romeinen 9 tot en met hoofdstuk 11 geeft Paulus de gemeente in Rome op een bijzondere wijze onderwijs over Gods toekomstig heilsplan met Israël. Paulus maakt het visueel en gebruikt in zijn uitleg de edele olijfbboom met haar natuurlijke takken en saprijke wortel.

Ook verwijst hij naar de wilde olijfbboom en haar takken. Wat heeft dit ons te zeggen?

In mijn ogen is de wortel van de edele olijf een prachtig beeld van Christus. Die in de Schriften de wortel Davids en de wortel van Isaï wordt genoemd (Openbaring 22:16; Jesaja 11:10). Het Joodse volk duidt op de natuurlijke takken van de olijfbboom en kan daarom niet de wortel zijn. Sommigen hoor je wel eens zeggen dat de gelovigen uit de volken (de wilde takken) op Israël zijn geënt. Maar zowel Israël als de volken hebben beide verlossing nodig. Daarom klopt die gedacht mijns inziens niet. Immers, de natuurlijke takken en de wilde takken daartussen geënt, beide hebben deel aan de saprijke wortel. Beide zijn dan ook geheiligd in Christus: 'Is de wortel heilig, dan ook de takken' (Romeinen 11:16b).

- Het beloofde Zaad

Christus is de bron van het leven en wordt in de Bijbel daarom ook uitgebeeld als de ware wijnstok en de boom des levens (Johannes 15:5; Psalm 1). Hij is ook het beloofde Zaad van Abraham en David, door Wie alle heerlijke beloften voor Israël in vervulling zullen gaan (Mattheüs 1:1; Galaten 3:16). Immers, de Zoon is in de Bijbel de Erfgenaam van alle dingen (Hebreeën 1:2). Hij kwam als plaatsvervangend offer, eerst voor de Jood, maar ook voor ons (de gelovigen uit de volken). Elke Jood en niet-Jood die Hem aanroept zal behouden worden en is mede-erfgenaam van Christus (Efeze 2:17-22). Dit geldt heden voor de gemeente en in de toekomst ook voor Israël en de volken, in het Messiaanse rijk. Paulus zegt daarom: 'Want hoevele beloften Gods er ook zijn, in Hem is het: Ja; daarom is ook door Hem het: Amen,...' (2 Korinthe 1:20).

- De natuurlijke en de geestelijke Jood

In Gods ogen zijn er natuurlijke en geestelijke Joden. De geestelijke Jood is niet alleen een biologische afstammeling van Abraham, hij is ook een geestelijke nakomeling van hem (Romeinen 2:28-29).

De Olijfbloom

Aan hen zal God Zijn beloften in vervulling doen gaan: 'Niet de kinderen van het vlees zijn kinderen Gods, maar de kinderen der belofte gelden voor nageslacht' (Romeinen 9:8). Dit principe geldt ook voor de christenheid uit de volken. Je bent niet automatisch christen omdat je bijvoorbeeld uit een christelijk land of gezin komt. Je zult eerst tot levend geloof moeten komen (Johannes 1:12-13).

- Israël is toch Gods volk?

Mogen wij de Joden die niet in Christus geloven het volk van God noemen?

In de heilsperiode van de gemeente is in het Lichaam van Christus geen onderscheid meer tussen de gelovige Jood en de gelovige uit de volken (1 Korinthe 12:13). Sinds het Paaslam is geslacht, zijn allen die Hem aangenomen hebben volk van God en burgers van een rijk in de hemelen (Titus 2:13-14).

Het ongelovige deel uit Israël is in deze genadebedeling 'Lo-Ammi', wat betekent: niet mijn volk (Hosea 2:22). De tweewegenleer is daarom een grote misleiding, want zonder Jezus is er geen zaligmaking voor Israël. Toch hebben de ongelovige Joden iets voor op de andere volken, namelijk de beloften aan de vaders (Romeinen 9:5). Hierom bemint God het Joodse volk nog steeds (Romeinen 11:28).

- Heel Israël behouden

Door de vergezichten van de Hebreeuwse profeten en het onderwijs van Paulus in Romeinen 9 tot en met 11 weten wij dat 'heel/gans Israël' uiteindelijk behouden zal worden. Hier wordt niet mee bedoeld dat alle Joden behouden worden. Dit blijkt wel uit wat Jezus, tegen de Joden, zei: 'Ik heb u dan gezegd, dat gij in uw zonden zult sterven; want indien gij niet gelooft, dat Ik het ben, zult gij in uw zonden sterven' (Johannes 8:24).

Met 'gans Israël' bedoelt Paulus het overblijfsel, dat aan het einde van de grote verdrukking tot bekering zal komen (Romeinen 9:25-27). Zij zullen het vrederijk binnengaan. Dan zal het gehele volk Israël uit rechtvaardigen bestaan (Jesaja 60:21). Ook hun nageslacht, want met de behoudenis van heel Israël worden ook diegenen bedoeld die uit het gelovige overblijfsel voortkomen. Dan en dáár, in het Messiaanse rijk, mogen wij spreken van een aards volk en een hemels volk van God: Israël en de gemeente. De gemeente zal dan in het hemelse Vaderhuis wonen en Israël zal op aarde als hoofd der naties boven alle volken verheven worden. In het vrederijk zal het Joodse volk zijn langverwachte Messias op de troon van David hebben, Die het koningschap voor Israël zal herstellen. Al deze heerlijke voorzegde beloften voor Israël zullen bij de komst van de Messias in vervulling gaan (Jeremia 32:42).

Dit is allemaal nog toekomst, want voor Israël zijn het nog steeds 'de tijden der heidenen' (Lukas 21:24). Hier zal een einde aan komen wanneer het gelovige overblijfsel in Jakobs Benauwdheid hun toevlucht bij Jezus zoeken (Mattheüs 23:39).

- Gods soevereine plan

Door de gedeeltelijke verharding onder het Joodse volk is het heil tot de heidenen gekomen (Romeinen 11:11b). God heeft Zijn genade op deze wijze aan ons bewezen. Nederigheid en bewogenheid is op z'n plaats. Vooral wanneer je tot besef bent gekomen dat het Gods soevereine heilsplan is dat Israël ontferming behoort te vinden door de gelovigen uit de volken (Romeinen 11:30-31). Die hebben een bijzondere taak van God gekregen om het Evangelie aan het Joodse volk en aan de wereld bekend te maken. Het is een ernstige misleiding wanneer sommigen zeggen dat het ongepast is om voor de behoudenis van Israël te bidden en hen over de Heere Jezus te vertellen. Inderdaad er staat in Romeinen 11: 'God gaf hun een geest van diepe slaap, ogen om niet te zien en oren om niet te horen, tot de dag van heden' (vers 8). Maar daar wil de Heere God hen direct van genezen, zodra Hij de bereidheid van verootmoediging bij hen ziet. Paulus zegt hierover in 2 Korinthe 3: 'maar telkens wanneer iemand zich tot de Heere bekeerd heeft, wordt de bedekking weggenomen' (vers 16).

Juist door ontferming van christenen uit de volken kan het Joodse volk uiteindelijk de genade van God vinden, en zo hun Messias leren kennen. Door een zuivere geloofswandel, ons getuigenis en oprechte liefde voor het Joodse volk, zullen sommigen uit Israël jaloers worden op christenen uit de volken.

- Gods Woord teruggeven aan Gods volk

Hartverwarmend zijn de getuigenissen van Hebreeuwse christenen die hun Messias in Gods Woord hebben gevonden. Veel niet-seculiere Joden beschouwen alleen de vijf boeken van Mozes als Gods Woord. Sommigen onder hen vinden het Nieuwe Testament zelfs antisemitisch. Terwijl het Nieuwe Testament in eerste instantie juist een Joodse identiteit heeft.

De Olijfbboom

Het is daarom bijzonder dat bij steeds meer orthodoxe Joden de geestelijke ogen voor de Heere Jezus opengaan. Door het Oude- en Nieuwe Testament met elkaar te vergelijken vinden zij hun Messias, Christus Jezus. Gods Woord aan het Joodse volk teruggeven is de beste wijze van evangeliseren. Praktische hulp bieden is natuurlijk een goede daad, maar het onthouden van het goede nieuws van redding zou een harteloze daad zijn.

- Paulus' vergeten gebed

Paulus gaf het goede voorbeeld hoe onze houding tegenover ongelovige Joden moet zijn.

Hij zegt in Romeinen 10: 'Broeders, de begeerte mijns harten en mijn gebed over hun behoud gaan tot God uit' (vers 1). Gelovigen uit de volken zouden zeer geïnteresseerd moeten zijn in de toekomst van Israël. Als de Heere God door Zijn profetisch Woord Zijn heilsplan voor Israël aan je bekend heeft gemaakt, dan zal de Geest van God je erbij bepalen om te gaan bidden voor de behoudenis van Israël.

- God heeft Zijn volk niet verstoten

Vanwege Zijn verkiezend voornemen heeft God Zijn volk niet verstoten, dat Hij tevoren gekend heeft (Romeinen 11:2). Immers, Paulus zelf is een gelovige Israëliet. Door de gehele geschiedenis van Israël zien wij dat er altijd een overblijfsel is geweest dat God trouw bleef, bijvoorbeeld ten tijde van Elia, waarin zeventuizend man hun knie niet voor Baäl hebben gebogen. Nu komen sommigen uit de volken door de verharding van Israël tot geloof. Tijdens het Messiaanse rijk wordt het nog veel mooier. Allen in Israël hebben de Heere Jezus dan lief en God kan Zijn volk dan gebruiken voor een wereldwijde opwekking! Laten we daarom blijven bidden voor de behoudenis van Israël. Bid je mee?

Einde citaat Jeep van der Schoot.

Vruchten van de Olijfbboom als symbool van het christendom

Het is persoonlijk welke gedachten er nu gevormd worden bij het lezen van dit artikel over de olijfbboom. De kerstkaart bracht de gedachte van de levensboom die je in het echte leven het echte geluk zo gunt. Maar ook de gedachten van hoop op verandering, op vrede (Ps. 52) zijn als vruchten van de Olijfbboom. Daarom is de Olijfbboom een symbool van het christendom. Geënt op de wortel van de vijgenboom vinden wij ook vruchten als energie en kracht om overeenkomstig Gods wil te leven want wij leven uit dezelfde sapstroom! Het vertrouwen op God is nog zo'n vrucht van de Olijfbboom waardoor wij door de Heilige Geest met Hem in verbinding staan. De voorzienigheid van God is dan net zo zichtbaar als de olijftak in de snavel van de duif toen Noach verwachtingsvol op God vertrouwde.

Woensdag 18 maart 2009

De Olijfberg van Jeruzalem in de tuin van Getsemane.

(Gat Shemen = tuin van de olijfpers.)

De foto toont de Olijfboom voortgekomen uit de wortel van de Olijfboom ten tijde van Jezus.

Lucas 19 beschrijft de profetische woorden:

"Toen Jezus op het punt stond de Olijfberg af te dalen riepen Zijn leerlingen: "gezegend Hij die komt als koning, in de naam van de Heer!"

In Zacharia 14:4 staat:

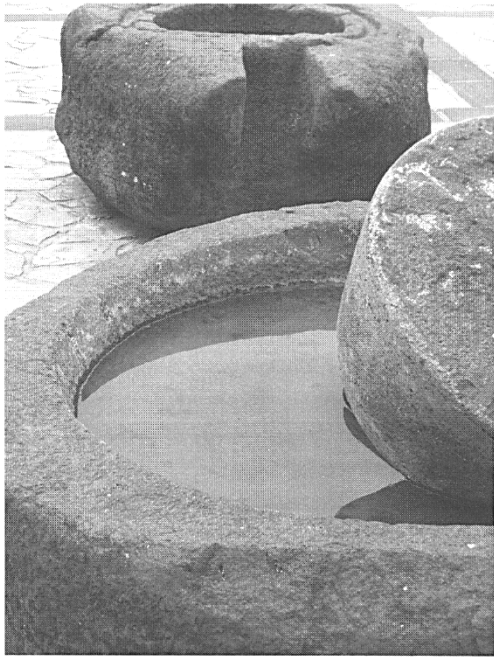
Op die dag zullen Zijn voeten staan op de Olijfberg, die voor Jeruzalem ligt, ten oosten ervan. Dan zal de Olijfberg in tweeën gespleten worden naar het oosten en naar het westen. Er zal een zeer groot dal ontstaan, als de ene helft van de berg naar het noorden zal wijken en de andere helft ervan naar het zuiden.

De Olijfboom

18 maart 2009 (tuin van Getsemane)

De Olijfbboom

De olijfpers

Olijven at men vaak in combinatie met roggebrood en vormden de dagelijkse kost voor de arbeider. Het was mogelijk de olijven te conserveren door ze in zout water te dompelen. Het voornaamste van de oogst was echter de olijfolie. De olijfpers bestond uit een platte, ronde steen met een uitholling aan de bovenkant. Hierdoor ontstond een grote, ondiepe schotel waarop de olijven werden geplaatst. Een andere ronde steen werd op de rand geplaatst en met behulp van een ezel rondgedraaid over de schotel heen, om de daarin gelegen olijven te pletten. Uit de ontstane pulp massa werd de olie gewonnen. Een van de methoden om de olie te verkrijgen, was het gebruik van manden, waarin de brij werd gedaan. De manden werden op elkaar gestapeld en in een pers samengeperst. Ook gebruikte men schroefdraad, of een houten balk die werd neergelaten en daarbij drukte tegen een houten frame.

Een andere methode was de tot pulp gestampte olijven in zakken te doen die met de voeten werden vertreden. De olie kwam door de zak heen. De vrijgekomen olie werd afgevoerd naar kruiken en bleef staan totdat alles bezonken was. Daarna werd de olie afgetapt en op een koele plek bewaard. Eén boom bracht ongeveer 75 liter olie voort. Getsemane, op de Olijfberg, betekent 'de oliepers'. Er zal waarschijnlijk een pers hebben gestaan. Olijven konden weliswaar op dezelfde manier worden uitgeperst als druiven, maar gezien de taaiheid van de olijf zou deze methode weinig olie voortbrengen (Mi. 6:15).

Een landbouwer duwt een stenen wiel rond op zijn olijf pers. Soms werd dit werk door een ezel gedaan.

De Olijfboom

Gebruikswaarde

Olijfolie werd gebruikt als boter en bakvet en vormde daarom een belangrijk bestanddeel van de dagelijkse kost (Ez. 16:13). Ze maakte daarom ook deel uit van het spijsoffer (Lev. 2:1).

Het werd gebruikt als lampolie (Mat. 25:3-4) en door het samen met soda tot het kookpunt te verhitten, werd zeep verkregen. Om een glanzende huid te krijgen, kon deze met olie worden ingewreven.

Het hoofd werd ook met olie gezalfd om het haar glans te geven.

De schoonheid die de olie bracht, is wellicht de reden voor het religieuze gebruik ervan: alles wat aan God werd gewijd, werd met olie gezalfd. Profeet (1 Kon. 19:16), priester (Lev. 8:12) en koning (1 Sam. 16:13; 1 Kon. 1:34) werden gezalfd met olie omdat ze apart werden gezet, of geheiligd, tot de dienst van God. Het ritueel gebruik was zo zwaarwegend dat het gebruik van heilige zalfolie voor gewone doeleinden een overtreding was waarvoor men uit de gemeenschap werd gestoten (Ex. 30:32-33); de persoon die de zalving had ontvangen, was gehoorzaamheid verschuldigd (1 Sam. 24:6). De profeet sprak tot het volk namens God, de priester vertegenwoordigde het volk voor God en de koning stelde Gods wet in.

Het Hebreeuwse woord voor 'zalven' is maseiah.

De Messias is daarom 'de gezalfde'. Jezus droeg de drievoudige functie van profeet, priester en koning in zich mee. Hierin zit veel symboliek. Olie werd vermoedelijk gezien als een goddelijk geschenk: een olijfboom die op een rotsachtige plaats groeit, zal een overdaad aan olie voortbrengen. Olie wordt daarom in verband gebracht met Gods geschenk en met de uitstorting van zijn Geest. Jezus zei dat de Geest van

God op Hem rustte, omdat de Here Hem had gezalfd (Jes. 61:1; Luc. 4:16-21). Iemand werd voor God geheiligd door zalving, vanuit het geloof dat de olie zelf van God afkomstig was en omdat iemand wiens huid en haar met olie waren gezalfd, er op zijn best uitzag. Christenen ontvangen ook een zalving (1 Joh. 2:27), in de vorm van de Heilige Geest, want die leidt tot de kennis van Gods waarheid (Joh. 14:26).

Foto: kruiken uit de periode 2200-1500 voor Chr. waarin wijn of olijfolie werd bewaard. (Hecht museum Israël.)

Olie werd ook gebruikt als geneesmiddel. Toen de barmhartige Samaritaan de man die op reis van Jeruzalem naar Jericho werd beroofd te hulp kwam, behandelde hij de wonden met olie en wijn.

Deze geneeskrachtige eigenschap van olie is wellicht een reden voor het gebruik van olie bij goddelijke genezing. De eerste christenen kregen het advies om de zieke met olie te zalven en voor hen te bidden (Jak. 5:13-16). Anderen menen dat zalving bedoeld was om de zieke te stellen onder de zorg van God.

Marcus 6:13 vermeldt dat toen de twaalf discipelen twee aan twee op pad gingen, zij olie bij zich hadden om te genezen.

Het hout van de olijfboom wordt gebruikt voor het fijnere schrijnwerk en voor houtsnijwerk.

De knoestigheid van de stam maakte het hout ongeschikt als grondmateriaal voor balken. Het hout ziet er fraai uit vanwege de donkere nerven tegen een gelige achtergrond. Zowel de cherubim van de tempel als de binnen- en buitendeuren waren gesneden uit hout van de olijfboom. Wapenschilden werden geolied (2 Sam. 1:21) om te voorkomen dat het leer ging barsten. De functie van olie was dezelfde als die van leder- of schoensmeer.